

Možda smrdi, ali smrdi po zakonu

 varazdinski.net.hr/vijesti/drustvo/13401858/mozda-smrdi-ali-smrdi-po-zakonu

21. rujna 2024.

Iduće dvije godine su ključne! Tada bi, navodno, problem sa smradom iz pročištača trebao biti riješen. Dotad, evo priče o tome zašto smrdi...

Postoji samo jedna lokacija u Varaždinu koja je izvorište neugodnih mirisa, a oko koje nema nikakvih sporova i dvojbenih tumačenja. Radi se o pročištaču otpadnih voda na Motičnjaku. Kad smrdi iz pročištača, nitko ne negira da smrdi iz pročištača.

No priča postaje složenija kad se postavi pitanje zašto iz njega smrdi. Jer neugodni mirisi koji se s vremena na vrijeme pojave u tome dijelu grada nisu uzrokovani nekim tehnološkim, procesnim kvarom na pročištaču. Smrad o kojem je riječ potječe od onoga što u njega ulazi.

Kupači godinama trpe smrad

Na neugodne mirise koji izlaze iz pročištača najviše se žale kupači na tamošnjem jezeru i rekreacijskom centru **Aquacity**. Taj smrad, ovisno o vjetrovima, širi se do **Trnovca**, prvog naselja istočno, ali i do rubnih stambenih dijelova Varaždina, do **Banfice** i do naselja iza kućanske rampe.

Ti neugodni mirisi također su prepreka za bilo kakav turistički iskorak Aquacityja. O rješenju problema priča se godinama, a ono što se trenutno najavljuje je da bi mirisi sigurno trebali nestati nakon što završi rekonstrukcija pročistača. Kad bi to moglo biti?

Aquacity (Foto: Marko Jurinec/PIXSELL)

Novi rok: do kraja 2026.

“Ugovor s izvođačem **GH Holding** iz **Ljubljane** potpisan je u ožujku ove godine, krajnji rok za dovršenje je prosinac 2026. godine”, odgovaraju iz komunalne tvrtke **Varkom**.

Dosad je izrađen glavni projekt, u tijeku je ishođenje građevinske dozvole, a paralelno se rade izvedbeni projekti. U Varkomu vjeruju da će izgradnja započeti najkasnije u studenom.

Sve stalo zbog Bunića i Gotića

Pročistač bi, ne treba to zaboraviti, već bio rekonstruiran da postupak nije bio zaustavljen zbog sumnji u kriminalne radnje. U srpnju 2022. godine uhićen je tadašnji direktor Varkoma **Željko Bunić**, a s njim i **Robert Gotić**, direktor **GK Grupe**, tvrtke koja je trebala odraditi posao, te **Stjepan Ptiček**, vlasnik tvrtke **EcoEnergy**.

Ured europskog javnog tužitelja (EPPO) u srpnju ove godine protiv njih je podignuo optužnicu. Sumnjiči ih za primanje i davanje mita te namještanje poslova koji su financirani sredstvima Europske unije.

Robert Gotić i Željko Bunić (Foto: Goran Štimec)

Četiri godine bačene u vjetar

“Za dvije godine pročištač će biti potpuno rekonstruiran, što će nas konačno riješiti neugodnih mirisa koji se povremeno ovdje javljaju”. Ovo su riječi gradonačelnika, ali ne **Nevena Bosilja**, nego **Ivana Čehoka**, izrečene u kolovozu 2020. godine! Dakle, četiri godine bačene su u vjetar.

Srećom, izbjegnute su neke veće financijske posljedice po Varkom, a sad nema druge nego vjerovati novom direktoru **Bruni Isteru** da ovoga puta neugodnih iznenađenja neće biti.

Nova pravila za industriju

Ono što je ključno kod rada pročištača nakon rekonstrukcije, objašnjavaju u Varkomu, je da u njega više neće moći ulaziti voda onakva kakva ulazi sada i kakva je ulazila svih proteklih godina. **Europska unija** daje novac i propisane su izlazne vrijednosti. One su strože nego za postojeći pročištač. Da bi se te vrijednosti mogle postići, postoje ulazne vrijednosti koje je potrebno zadovoljiti.

To se, naravno, ne odnosi na ispuste iz kućanstava, već se radi o tome da će sva industrija koja sada svoje otpadne vode ispušta praktički izravno u kanalizaciju, pri puštanju u rad novog pročištača morati obaviti adekvatan predtretman tih voda unutar svog proizvodnog sustava. Jedino tako pročištač će moći zadovoljiti strože uvjete za kvalitetu vode koja se naposljetku ispušta u Dravu.

Pročistač se nalazi u neposrednoj blizini Aquacityja (Foto: Varkom)

Pravilnici i izuzeci od pravila

Istini za volju, obveza prethodne obrade u industrijskim pogonima postoji već sad, granične vrijednosti propisane su **Pravilnikom o graničnim vrijednostima emisija otpadnih voda**. No kod svih hrvatskih zakona, pravilnika i uredbi uvijek postoje neke mogućnosti koje ostavljaju dodatni manevarski prostor za odstupanje od tih uvjeta pri izdavanju okolišnih dozvola.

“Vode iz industrijskih pogona spadaju u najveće zagađivače. U Varkomu trenutno imamo 20-ak zagađivača koji spadaju u tu kategoriju”, kažu u komunalnoj tvrtki.

No postoje tvrtke koje nemaju svoje uređaje za predtretman. Ili imaju, ali nije adekvatan. Ili imaju adekvatan, ali ga ne koriste.

“Ti zagađivači u sustav ispuštaju otpadne vode koje imaju pokazatelje iznad pravilnikom određenih graničnih vrijednosti. Posljedice toga su neugodni mirisi na lokacijama u blizini uređaja”, kažu u Varkomu. Znači li to da oni krše zakon? Ne nužno.

Što se sve mjeri

Varkom kod pročistača redovito provodi mjerenja na ulazu i izlazu. Evo što se sve prati:

“Obavezno se provode mjerenja za suspendiranu tvar, BPK₅, KPK, ukupni fosfor i ukupni dušik. Do ožujka prošle godine na četiri mjerne stanice nadzirala se vrijednost za plinoviti amonijak i sumporovodik, no zbog isteka umjernog razdoblja sondi, a i zbog započete rekonstrukcije i dogradnje uređaja, monitoring trenutno nije u funkciji.”

Pročistač (Foto: Varkom)

Organska tvar i zagađenje

Što znače ove čudne skraćenice? BPK₅ znači 'biološka potrošnja kisika za 5 dana' a KPK je skraćenica za 'kemijsku potrošnju kisika'.

Pojednostavljeno, BPK₅ mjeri količinu organskih tvari koje se mogu biološki razgraditi, dok KPK mjeri sve organske tvari, uključujući one koje se ne mogu razgraditi biološki, ali se mogu oksidirati kemijski.

Još jednostavnije: viša vrijednost BPK₅ označava veću koncentraciju organskih tvari, što znači da je voda zagađenija. Slično je i s KPK. Što manje, to bolje.

Mjerenja na ulazu i izlazu

Kada nosevi građana osjete neugodan miris, to, naravno, zabilježe i mjerne stanice. Bilo bi zaista čudno da je u papirima sve u redu, a u nosevima nije, kao što je to nerijetko slučaj kada na teren izađu inspekcijske službe ili kada se rade zakonski obvezne laboratorijske analize.

“Na ulazu i izlazu pročistača povremeno se pojave veličine iznad graničnih vrijednosti, pa su slijedom toga u tom razdoblju zabilježeni i pojačani neugodni mirisi. Neugodni mirisi posljedica su ispuštanja velikih zagađivača”, odgovor je koji su nam dali u Varkomu.

Registar onečišćivanja okoliša

O kojim pravnim subjektima je riječ, u Varkomu ne govore ‘imenom i prezimenom’, barem ne službeno. No, prema **Registru onečišćivanja okoliša**, u Varaždinu su ‘glavni igrači’ **Vindija i Koka**, a onda slijedi **Podravkin Kalnik**...

Operater	Naziv organizacijske jedinice na lokaciji	Ukupna količina (kg/god)
Specijalna bolnica za medicinsku rehabilitaciju Varaždinske Toplice	SPECIJALNA BOLNICA VARAŽDINSKE TOPLICE	19 624,622
Prehrambena industrija Vindija d.d.	Vindija d.d. Međimurska 6	16 093,291
KOKA d.d.	RJ Industrija mesa	15 738,336
PODRAVKA d.d.	TVORNICA "KALNIK"	11 738,135
SVEUČILIŠTE U ZAGREBU STUDENTSKI CENTAR U VARAŽDINU	Studentski centar u Varaždinu	9 931,17
BOXMARK LEATHER d.o.o.	Pogon 1	5 810,511
Prehrambena industrija Vindija d.d.	Vindija d.d. Gospodarska 27/A	4 407,666
OPĆA BOLNICA VARAŽDIN	Opća bolnica Varaždin	4 041,8
YTRES d.o.o.	Ytres d.o.o.	3 476,311
INTINOVA d.o.o.	INTINOVA d.o.o. - Majerje	2 588,948
LOTUS 91 d.o.o.	LOTUS 91 D.O.O. LUDBREG	2 517,438
METALSKA INDUSTRIJA VARAŽDIN dioničko društvo	RJ Proizvodnja armatura	1 873,857
METALSKA INDUSTRIJA VARAŽDIN dioničko društvo	RJ Ljevaonica	1 375,512
KOKA d.d.	RJ Valionica brojlera	1 357,962
VIS PROMOTEX društvo s ograničenom odgovornošću za proizvodnju, istraživanje i razvoj	VIS PROMOTEX	1 123,655
IVANČICA dioničko društvo, proizvodnja obuće i trgovina	Pogon 1	681,324
AUTO CENTAR KOS D.O.O.	Auto Centar Kos d.o.o.	609,376

Ukupna godišnja vrijednost parametra BPK5 za 2022. godinu za tvrtke u Varaždinskoj županiji (Izvor: Registar onečišćivanja okoliša)

Vindija je tako 2022. godine u pročištač ispustila vodu čiji je ukupna godišnja količinska vrijednost za BPK₅, dakle mjere za organsku tvar, iznosila preko 16 tona. Koka je isto tu negdje, Kalnik nešto ispod 12 tona.

Vindija (Foto: Vjeran Žganec Rogulja / PIXSELL)

No to je zapravo ništa u odnosu na neka prijašnja razdoblja. Primjerice 2018. godine Koka je dosegla brojku od 91 tone! Vindija se niz godina kretala oko 40 do 50 tona.

Što se točno promijenilo 2022. godine, s obzirom na to da Vindija uređaj za predtretman još uvijek nema, dok ga Koka ima, ali ga ne koristi? Odgovor na to pitanje krije se vjerojatno negdje na putu između uzorkovanja i laboratorijske analize.

A što s VIS-ovom obojenom vodom?

Proteklih godina u javnosti se govorilo i o ispuštima vode iz tekstilne industrije **VIS Promotex**. Inspekcija je tako u lipnju 2020. utvrdila da je VIS ispuštao otpadne vode koje ne odgovaraju zahtjevima vodopravne dozvole. Prijavu je podnio Varkom nakon što su građani dojavili da je voda u Dravi obojena. Jedan dan bila je crvena, drugi dan zelena.

VIS Promotex (Foto: Vjeran Žganec Rogulja / PIXSELL)

Boja nije biološka komponenta i pročištač ju ne može ukloniti, objasnio je tada direktor Bunić. No to također znači da obojena voda iz tekstilne industrije nije uzrok neugodnih mirisa.

Glavni uzrok smrada su otpadne vode iz prehrambene industrije, jasno su komunicirali iz Varkoma.

Koki tri puta produljivan rok

Poduzeće Koka, primjerice, godinama unatrag u kanalizaciju je, sukladno okolišnoj dozvoli, smjela ispuštati vodu s povećanim vrijednostima za BPK₅ i KPK, kao i povećane vrijednosti za ulja i masti.

Primjerice, ako je granica za BPK₅ pravilnikom postavljena na 250, Koki je bilo dozvoljeno dvostruko više. I to tako dugo dok ne izgradi uređaj za predtretman. Za to su, naravno, bili određeni rokovi, ali...

Ministarstvo je Koki nekoliko puta produljivalo rok za izgradnju postrojenja za predtretman otpadnih voda. Prvi rok bio je 31. prosinca 2017. godine. Onda je to pomaknuto na 23. siječnja 2020. i naposljetku, treći puta, na 9. studenoga 2021. godine.

Koka je još jednom tražila prolongiranje, na 1. kolovoza 2023. godine, ali je tada odlučeno ovako: "Primijeniti uređaj za prethodno pročišćavanje industrijskih otpadnih voda 30 dana prije početka probnog rada dograđenog uređaja za pročišćavanje komunalnih otpadnih voda aglomeracije Varaždin."

Pogoni Koke u južnom dijelu grada (Foto: Vjeran Žganec Rogulja / PIXSELL)

Dogovor Koke i Varkoma

Zašto je Koki bilo dozvoljeno u kanalizaciju ispuštati vodu razine zagađenosti koja prelazi pravilnicima određena ograničenja? Mogućih odgovora je nekoliko, neki od njih zapisani su u dokumentaciji.

Ono što u dokumentima ne piše je da je Koka iznimno veliko trgovačko društvo i zbog toga u pregovorima s **Ministarstvom zaštite okoliša, Hrvatskim vodama** ili **Varkomom** ima specifičnu poziciju. No i te je okolnosti potrebno tada prevesti u pravni i tehnološki jezik. Stoga je Koki dozvoljeno da u kanalizaciju ispušta vodu koja nije prethodno obrađena zato što postojeći pročištač i takvu vodu može pročistiti. Naravno, samo do one razine koja se od uređaja te vrste očekuje.

Ili, kako je to objasnio bivši direktor Varkoma: “Mi tu vodu biološki pročistimo, a tijekom procesa nastaju mirisi. Industrija u ovome trenutku ima dozvolu za ispuštanje takve vode na pročištač, ali za to nam plaća dva i pol puta skuplju uslugu”.

Laboratorijski nalazi sada uredni

Kapacitet Kokine klaonice je 50 tona na dan, još 10 tona na dan kapacitet je kafilerije. Količine otpadnih voda koje u vršnim opterećenjima izlaze iz tih pogona nisu zanemarive. Obveza industrije je tek četiri puta godišnje naručiti analizu vode koja se ispušta.

Koka (Foto: Vjeran Žganec Rogulja / PIXSELL)

I dok je u dokumentaciji starijeg datuma navedeno da Kokine brojke prelaze granice definirane pravilnikom, podaci za 2022. godinu daleko su ljepše. Tako je BPK₅ za tu godinu bio na razini od 72, dakle dosta ispod zakonom određene granice od 250. No na pročištaču i dalje smrdi.

Koka ima uređaj, ali ga ne koristi?

Prema službenoj dokumentaciji, Koka je naposljetku ipak ispunila svoju obvezu i izgradila je novi uređaj za predtretman otpadnih voda. No on se ne koristi. Zašto?

“Na lokaciji postrojenja izgrađen je novi uređaj za predtretman otpadnih voda, no trenutno ne radi iz razloga što još nije dograđen centralni Uređaj za pročišćavanje otpadnih voda Grada Varaždina”, piše u službenoj dokumentaciji koja je predana Ministarstvu.

Dakle, ako je to točno, Koka bi već sada u odvodnju prema postojećem pročištaču mogla ispuštati vodu koja bi imala daleko manje organske tvari, no to će početi raditi tek kad s radom počne rekonstruirani pročištač.

Koliko košta trpljenje smrada?

Godine prolaze, iz pročištača smrdi, a to se kompenzira jedino putem više cijene usluge za industriju koju naplaćuje Varkom. U tu cijenu usluge, može se reći, uračunat je pojačani rad pročištača. No je li uračunat i smrad koji trpe građani?

(Nastavit će se...)

Serijal tekstova 'Što to smrdi u Varaždinu' napisan je uz potporu Agencije za elektroničke medije na temelju Javnog poziva za ugovaranje novinarskih radova u elektroničkim publikacijama. Dozvoljeno je prenošenje sadržaja uz objavu izvora i autora.

